

**« ΈΧΩ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΔΙΑΦΕΡΩ...»
ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ**

Ζέττα Βασιλική
Φιλολόγος καθηγήτρια
zetta_sylia@europa.com

Παλάζη Χρυσάνθη
Φιλολόγος καθηγήτρια
tsoch@tellas.gr

**Σωτηροπούλου
Χριστίνα**
Φιλολόγος καθηγήτρια
co-chri@otenet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εισήγηση που ακολουθεί παρουσιάζουμε μια διδακτική πρόταση με τίτλο «Έχω δικαίωμα να διαφέρω...», που σχεδιάστηκε στο πλαίσιο της ενδοσχολικής επιμόρφωσης για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στα φιλολογικά μαθήματα και υλοποιήθηκε στα τρία τμήματα Β΄ τάξης του Ενιαίου Λυκείου Σιδηροκάστρου, Σερρών, το Μάρτιο του 2003. Επιχειρήσαμε να προσεγγίσουμε το μεγάλο και ευαίσθητο θέμα των κοινωνικών στερεοτύπων και των προκαταλήψεων που οδηγούν στην εμφάνιση φαινομένων ρατσισμού και κοινωνικού αποκλεισμού. Η διερεύνηση εστιάζεται κυρίως στους πρόσφυγες και τους μετανάστες και στα φαινόμενα ξеноφοβίας που εκδηλώνονται εναντίον τους. Παρουσιάζονται οι λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου θέματος, οι στόχοι του μαθήματος, η οργάνωση της διδακτικής πρότασης, οι δυσκολίες που προέκυψαν τόσο στη προετοιμασία όσο και στην εκτέλεσή του, ενδεικτικά φύλλα εργασίας που χρησιμοποιήθηκαν, η αποτίμηση του, καθώς επίσης και η αξιολόγησή του από τους ίδιους τους μαθητές.

ABSTRACT

The following is a presentation of a teaching proposal entitled "I have the right to differ...". We made an attempt to approach the serious and sensitive issue of social stereotypes and prejudices which lead to incidents of racism and social exclusion. The problem concerns mainly refugees and immigrants who have to deal with incidents of xenophobia against them. We present the reasons for the choice of the particular subject, the aims of the lesson, the organization of the teaching proposal the difficulties that arose during the preparation as well as the implementation of this project, sample worksheets that were used, the evaluation of the project as well as its assessment by the students themselves.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ρατσισμός, ξеноφοβία, κοινωνικός αποκλεισμός, μετανάστες.

Μάθημα: Έκφραση - Έκθεση Β΄ Λυκείου

Ενότητα: Βιογραφικά είδη. Θέματα για συζήτηση και έκφραση / έκθεση: Ρατσισμός - Στερεότυπα

Προβλεπόμενος χρόνος: 3 - 4 διδακτικές ώρες.

Διαθεματική αξιοποίηση: Εισαγωγή στο Δίκαιο και τους Πολιτικούς Θεσμούς Β΄ Λυκείου (Κεφ.9), Κοινωνιολογία Γ΄ Λυκείου (κεφ. 10, ενοτ. 3,4,5), Έκφραση-Έκθεση Γ΄ Λυκείου (κεφ.1, ενοτ.1), Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Γυμνασίου-Λυκείου).

Απαιτούμενο λογισμικό: Word, Internet Explorer, MS PowerPoint.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Συνειδητοποιώντας πως ο ρόλος του καθηγητή που υπηρετούμε μας καθιστά υπεύθυνους για την προετοιμασία μιας γενιάς η οποία θα κληθεί να ζήσει, να εργαστεί και να δημιουργήσει σε ένα εντελώς διαφορετικό κοινωνικό, εργασιακό και τεχνολογικό περιβάλλον από αυτό στο οποίο αναπτύσσονται τα θέματα και οι μέθοδοι διδασκαλίας που τους παρέχουμε, ήταν σχεδόν επιβεβλημένη τόσο η παρακολούθηση όσο και η ενεργή συμμετοχή στο πρόγραμμα της επιμόρφωσης για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη.

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος στηρίχτηκε και καθορίστηκε από μια σειρά σημαντικών, κατά γνώμη μας, κριτηρίων, τα οποία έδωσαν και τον ιδιαίτερο προσανατολισμό του θέματος, καθρεφτίζοντας ουσιαστικά τη ματιά μας πάνω στο τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα της εκδήλωσης και της βίωσης ρατσιστικών συμπεριφορών στο πλαίσιο των, θεωρητικά «αναπτυγμένων» και «πολιτισμένων» κοινωνιών.

Επικεντρώνεται κυρίως στα φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας που βιώνουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, δυστυχώς ακόμη και σήμερα, από κοινωνίες θεωρητικά ανεκτικές, όπως η ελληνική.

Αληθινή πρόκληση στάθηκε για μας η απουσία νέων, εναλλακτικών μορφών διδασκαλίας με τη χρήση του διαδικτύου στα διδακτικά αντικείμενα του Λυκείου. Επίσης θέλαμε να διαπιστώσουμε με την εφαρμογή της διδακτικής πρότασης, κατά πόσο όλα αυτά που θεωρητικά επικαλούνται και ευαγγελίζονται τα νέα προγράμματα σπουδών, μπορούν να υλοποιηθούν στο Λύκειο.

ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

A. ΓΕΝΙΚΟΙ:

- Εξοικείωση των μαθητών στην αναζήτηση της πληροφορίας μέσω του διαδικτύου.
- Εξοικείωση των μαθητών στην ομαδική εργασία.
- Ευαισθητοποίηση των μαθητών γύρω από το θέμα του ρατσισμού. Εμπλουτισμός του λεξιλογίου σχετικά με τα προς διερεύνηση θέματα και αξιοποίησή του κατά τη διαδικασία παραγωγής γραπτού λόγου.

B. ΕΙΔΙΚΟΙ:

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να ορίσουν και να κατανοήσουν τις έννοιες: ρατσισμός, στερεότυπα, προκατάληψη, κοινωνικός αποκλεισμός, μετανάστης-πρόσφυγας, ξενοφοβία.

- Να εντοπίσουν τις μορφές του ρατσισμού.
- Να εστιάσουν στο είδος του ρατσισμού που ασκείται στους μετανάστες – πρόσφυγες παγκοσμίως και, ειδικότερα, στη χώρα μας και να διαπιστώσουν τις μορφές εκδήλωσης της ρατσιστικής συμπεριφοράς.
- Να ερμηνεύσουν τα αίτια για την εκδήλωση των φαινομένων ρατσιστικής συμπεριφοράς μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και ειδικότερα στο σχολικό περιβάλλον.
- Να διαπιστώσουν τις επιδράσεις σε κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό επίπεδο στην ελληνική κοινωνία από την παρουσία των μεταναστών.
- Να μπουν στη θέση των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του ρατσισμού και της περιθωριοποίησης και να εκφράσουν και να ερμηνεύσουν συναισθήματα.
- Να κατανοήσουν και να αξιολογήσουν τις συνέπειες στην καθημερινή ζωή, αλλά και στην ευημερία των μεταναστών από τις ρατσιστικές συμπεριφορές και τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Να συνειδητοποιήσουν τις μελλοντικές αντιδράσεις από τη δημιουργία φαινομένων κοινωνικής παθογένειας και εθνικιστικών εξάρσεων που θα προκύψουν ως αντίδραση στη καταπίεση των αδύνατων ομάδων.
- Να προβληματιστούν για τους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου σε συλλογικό-εθνικό, αλλά και ατομικό επίπεδο.
- Να συνειδητοποιήσουν την αναγκαιότητα της διαφοράς για την εξέλιξη των ανθρώπων και των κοινωνιών και της συμβίωσης σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

ΜΕΘΟΔΟΣ: Συνεργατική - διερευνητική - μαθητοκεντρική
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Το διδακτικό υλικό αντλήθηκε από τους παρακάτω δικτυακούς τόπους:

ΜΗΧΑΝΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ: <http://google.com>, [http:// in.gr](http://in.gr)

ΛΕΞΙΚΑ: <http://www.Komvos.edu.gr>

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ: <http://tovimadolnet.gr>, <http://www.kathimerini.gr>,
<http://www.enet.gr>, <http://ta-nea.dolnet.gr>

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΥΛΕΣ: <http://www.e-yliko.sch.gr>, <http://www.edra.gr>

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ: <http://www.amnesty.gr>, <http://www.unicef.gr>,
<http://www.unhcr.ch>, <http://www.gcr.gr>, <http://www.greekhelsinki.gr>,
<http://www.romanet.gr>

<http://dissable.gr>, [www.http://www.mdmgreece.gr](http://www.mdmgreece.gr), <http://www.msf.gr>,

ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ: <http://www.ypepth.gr>

ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ: <http://www.parliament.gr>, <http://www.neagenia.gr>,
<http://www.Kethi.gr> , <http://www.isotita.gr>

ΦΟΡΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ: <http://www.eu2003.gr>

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ: <http://www.inegsee.gr>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ: <http://www.auth.gr/virtualschool>

CD-ROM: "Το παρελθόν μας είναι το παρόν τους", ΙΣΤΑΜΕ, Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΣΤΑΔΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Δραστηριότητες μαθητών

- Οι μαθητές στην τάξη, με την καθοδήγηση του διδάσκοντα, διατρέχουν την ύλη του σχολικού εγχειριδίου και ενημερώνονται για τα προς εξέταση και συζήτηση θέματα. Ενεργεί υποστηρικτικά η διδασκαλία του μαθήματος. Εισαγωγή στο Δίκαιο και τους Πολιτικούς Θεσμούς.
- Στο εργαστήριο πληροφορικής χωρίζονται σε ομάδες των δύο ατόμων και εργάζονται σε 1 από τα 6 φύλλα εργασίας, που μοιράζονται με τυχαία σειρά.
- Ακολουθούν τις οδηγίες που αναγράφονται στο φύλλο για την αναζήτηση των σελίδων ή εικόνων στο Διαδίκτυο και επικεντρώνονται στα ζητήματα που τους θέτουν οι διατυπωμένες ερωτήσεις.
- Ο καθηγητής συντονίζει την προσπάθεια, επιλύει προβλήματα, δίνει διευκρινίσεις και, κυρίως, ενθαρρύνει τη συνεργασία στην αναζήτηση όσο και στη διατύπωση των απαντήσεων.
- Στη 2^η διδακτική ώρα οι μαθητές στρέφονται με πρόσωπο στον κύκλο, κάθε ομάδα παρουσιάζει το φύλλο εργασίας που της αναλογούσε, όλοι συμμετέχουν στη συζήτηση με συντονιστή τον καθηγητή τους και μέσα από συμφωνίες και διαφωνίες, καταλήγουν σε γόνιμα συμπεράσματα.
- Στο τέλος ο καθηγητής ή κάποιος μαθητής επιχειρεί, εφόσον ο χρόνος το επιτρέπει, την ανακεφαλαίωση των όσων συζητήθηκαν.
- Για το σπίτι δίνεται παραγωγή γραπτού λόγου 500-600 λέξεων σε σχετικό επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Πριν την αποχώρησή τους από την αίθουσα, οι μαθητές συμπληρώνουν, ανώνυμα ή επώνυμα, ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της διδασκαλίας του μαθήματος με τη χρήση των ΤΠΕ.
- Στη τάξη την επόμενη φορά, μετά τη διόρθωση των εργασιών, μοιράζονται σε όλους όλα τα φύλλα εργασίας συμπληρωμένα, παρουσιάζονται από τον καθηγητή τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου που πιθανώς να δώσουν αφορμή για γόνιμα συμπεράσματα και για περαιτέρω βελτίωση της εφαρμογής της ίδιας ή άλλης διδακτικής πρότασης.

Θέματα που διερευνώνται

Με τη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση:

- Προσδιορίζονται το περιεχόμενο του όρου «ρατσισμός», τα χαρακτηριστικά του ρατσιστή και αντιπαραβάλλονται με αυτά του αντιρατσιστή.
- Προσδιορίζονται οι όροι «προκατάληψη», «στερεότυπο» και καταδεικνύεται η σχέση τους με το ρατσισμό.
- Διαφοροποιούνται οι έννοιες «πρόσφυγας», «μετανάστης».
- Καταγράφονται μορφές του ρατσισμού.
- Γίνεται ιστορική επισκόπηση του φαινομένου.

- Διερευνάται αν εφαρμόζονται στην πράξη άρθρα του Συντάγματος και της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σχετικά με την ισότητα, την ισονομία, την προστασία της ζωής και της αξιοπρέπειας.
- Προσεγγίζεται το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού μέσα από τα προβλήματα των ομάδων που τον βιώνουν.
- Εξετάζεται το πρόβλημα της ξενοφοβίας στο σχολικό, αλλά και στον ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.
- Εντοπίζονται τα αίτια της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.
- Μελετώνται οι συνέπειες της εργασίας των αλλοδαπών στην ελληνική οικονομία.
- Διαπιστώνονται οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί στην ελληνική κοινωνία την τελευταία δεκαετία από την παρουσία των αλλοδαπών και συνθέτουν τον πολυπολιτισμικό της χαρακτήρα.
- Σχολιάζονται τα μέτρα της ελληνικής πολιτείας για την ένταξη των αλλοδαπών και των παιδιών τους και αντιπαραβάλλονται με τις διεκδικήσεις τους, όπως προβάλλονται από τους συλλόγους τους.
- Καταδεικνύεται η αναγκαιότητα της ετερότητας για την πρόοδο σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ 3 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ανίχνευση και κατανόηση των όρου «ρατσισμός».

Εντοπισμός των μορφών του φαινομένου στην ιστορική του διαδρομή.

Επισήμανση του κοινωνικού αποκλεισμού και σύνδεσή του με την ύπαρξη στερεότυπων και ρατσιστικών αντιλήψεων.

Παιδιά, μπειτε στον **Internet Explorer**, πληκτρολογήστε την διεύθυνση του ηλεκτρονικού λεξικού του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας www.komvos.edu.gr, στη συνέχεια πατήστε λεξικά, λεξικά on-line, λεξικό της κοινής νεοελληνικής, και με την σειρά πληκτρολογήστε Λήμμα : **ρατσισμός** και μετά πατήστε: αναζήτηση.

Διαβάστε προσεκτικά τον ορισμό που σας δίνεται.

Στη συνέχεια πληκτρολογήστε τη διεύθυνση <http://www.enet.gr>. Πατήστε κλικ αριστερά στην αναζήτηση. Στην συνέχεια γράψτε στα ελληνικά στο πρώτο πλαίσιο που εμφανίζεται τη λέξη : **Ρατσισμός**. Από τις σελίδες που εμφανίζονται, επιλέξτε την 10^η σελίδα και το άρθρο 195 (**Τι είναι Ρατσισμός;**) και διαβάστε προσεκτικά τον ορισμό.

- Με τη σύνθεση των δύο ορισμών προσπαθήστε να καταγράψετε σύντομα σε τι συνίσταται το ρατσιστικό δόγμα.

.....

- Προσπαθήστε να δώσετε σύντομα τον ορισμό του αντιρατσιστή.

.....

Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση: <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/grk.htm>. Αφού διαβάσετε το εισαγωγικό προοίμιο της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα ανθρώπινα

δικαιώματα, εστιάσετε την προσοχή σας στο 1^ο και 2^ο άρθρο και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιες μορφές ρατσισμού εντοπίζετε στο 2^ο άρθρο της οικουμενικής διακήρυξης του Ο.Η.Ε. και με ποιες αιτίες διακρίσεων νομίζετε πως συνδέονται ;

Οι απαντήσεις σας να τοποθετηθούν στο παρακάτω πίνακα

Μορφή ρατσισμού	Αιτία διάκρισης
Θρησκευτικός ρατσισμός	Θρησκευτικό δόγμα

- Διαβάστε προσεκτικά το 7^ο άρθρο, προσπαθήστε να θυμηθείτε και να καταγράψετε περιπτώσεις παραβίασης αυτού του δικαιώματος για συγκεκριμένες κοινωνικές και εθνικές ομάδες μέσα στην ιστορική διαδρομή (π.χ. οι μαύροι στο καθεστώς του Απαρτχάιντ)

.....
Πληκτρολογήστε την διεύθυνση

<http://www.parliament.gr/politeuma/default.htm> Διαβάστε το άρθρο 5, κυρίως την 1^η και 2^η παράγραφο.

- Αποδώστε με δικό σας λόγο το περιεχόμενο των παραπάνω άρθρων

.....
Επισκεφτείτε τις παρακάτω διευθύνσεις:

<http://www.disible.gr>

<http://www.romanet.gr>

<http://www.isotita.gr> και απαντήστε στα παρακάτω ερωτήματα:

- Σε ποιες κοινωνικές ομάδες αναφέρονται οι παραπάνω σελίδες; Πιστεύετε πως οι ομάδες αυτές βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό στη χώρα μας και με ποιο τρόπο;

- Αναφέρετε και άλλες ομάδες πολιτών που αντιμετωπίζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό στην χώρα μας.

.....
Σε ποιες σκέψεις σας οδηγεί η αντιδιαστολή ανάμεσα στο άρθρο του Συντάγματος και στην καθημερινή πρακτική και συμπεριφορά των πολιτών στα πλαίσια της Ελληνικής κοινωνίας;

- Αναφέρετε βασικές προκαταλήψεις που αναπτύσσονται σε καθημερινό επίπεδο στο σχολείο (π.χ. τα κορίτσια έχουν καλές επιδόσεις στα θεωρητικά μαθήματα κά)

.....
 Αναφέρετε, ονομαστικά, τις βασικές αιτίες που γεννούν και συντηρούν στις τάξεις των νέων, στερεότυπες αντιλήψεις και ρατσιστικές προκαταλήψεις;

- .....
- Στείλε ένα e-mail σε έναν φίλο σου, ο οποίος είναι δέσμιος στερεότυπων και ρατσιστικών αντιλήψεων, προσπαθώντας να τον πείσεις πως η αποδοχή της διαφορετικότητας του άλλου προϋποθέτει πνευματική ωριμότητα και σεβασμό της αξιοπρέπειας του ανθρώπου (150 λέξεις).

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Διαφοροποίηση των όρων "μετανάστης, πρόσφυγας".

Οι επιπτώσεις της εργασίας των αλλοδαπών στην ελληνική οικονομία.

Έρευνα για την ξενοφοβία στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Διαπολιτισμική εκπαίδευση.

.....
 Παιδιά, μπειτε στον **Internet Explorer**, πληκτρολογήστε την διεύθυνση του ηλεκτρονικού λεξικού του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας www.komvos.edu.gr, στη συνέχεια πατήστε λεξικά, λεξικά on-line, λεξικό της κοινής νεοελληνικής, και με την σειρά πληκτρολογήστε Λήμμα : **μετανάστης** και μετά πατήστε: αναζήτηση.

Διαβάστε προσεκτικά τον ορισμό που σας δίνεται.

.....
 Πληκτρολογήστε την ιστοσελίδα της Διεθνούς Αμνηστίας www.amnesty.gr. Αριστερά στη σελίδα, κάνετε κλικ στο «Τι είναι η Δ.Α.». Διαβάστε το «Αρκετά» και την πρώτη παράγραφο από το «Ανθρώπινα δικαιώματα, τώρα!» και απαντήστε στην ερώτηση κρατώντας σημειώσεις με λέξεις-κλειδιά:

- Γιατί διώκονται οι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο; Ποιος είναι, γενικά, ο σκοπός της οργάνωσης;

.....
 Κατεβείτε τη σελίδα και πηγαίνετε στους «Πρόσφυγες». Διαβάστε το κείμενο και, στη συνέχεια, κάνετε κλικ στο «Περισσότερες πληροφορίες για τη δράση της Δ.Α. για τους πρόσφυγες». Διαβάστε το κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις κρατώντας σημειώσεις με λέξεις-κλειδιά:

- Για ποιους, επιπλέον, λόγους οι άνθρωποι εγκαταλείπουν τις πατρίδες τους; Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν;

- Τι είναι αυτό, κατά τη γνώμη σας, που διαφοροποιεί τον πρόσφυγα από το μετανάστη;

.....
 Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση της ιστοσελίδας του ΙΝΕ (Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε. - Α.Δ.Ε.Δ.Υ.), www.inegsee.gr. Κάνετε κλικ στο "Έρευνες-Μελέτες" και ακολουθείστε τη διαδρομή: ΕΚΘΕΣΕΙΣ/ ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2000/ ΜΕΡΟΣ IV. Διαβάστε το κείμενο 7.1.1. «Ο οικονομικός ρατσισμός και η πραγματικότητα» και απαντήστε στις ερωτήσεις κρατώντας σημειώσεις με λέξεις-κλειδιά.

- Ποιες προκαταλήψεις και στερεότυπα της νεοελληνικής κοινωνίας διακρίνετε στην έρευνα;

.....

- Η ελληνική οικονομία ωφελείται ή βλάπτεται από την εργασία των αλλοδαπών;;

.....

Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση www.unicef.gr/reports/racism.htm για να μπειτε σε μία ιστοσελίδα του ελληνικού τμήματος της Unicef. Διαβάστε τη συνολική ταυτότητα της έρευνας (μέχρι και το Δείγμα) και το «ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ». Στη συνέχεια απαντήστε στις ερωτήσεις κρατώντας σημειώσεις με λέξεις-κλειδιά.

- Από τις τρεις ομάδες των ερωτηθέντων, ποια έχει λιγότερο ξενοφοβικές αντιλήψεις και δηλώνει μεγαλύτερη αποδοχή και ανεκτικότητα του διαφορετικού; Πώς μπορεί να ερμηνευθεί;

.....

....Το διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο των γονέων και οι διαφορετικές ηλικίες των παιδιών τους σε ποιες διαφορετικές συμπεριφορές οδηγούν;

.....

Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση www.ypepth.gr >είσοδος. Κάνετε διπλό κλικ στο Εποπτευόμενοι Φορείς > Ι.Π.Ο.Δ.Ε (Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης) > Έργο και αποστολή ΠΙΟΔΕ > Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.

Διαβάστε το κείμενο για την Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.

Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση www.edra.gr.

Επιλέξτε στην 1^η σελίδα το Τύπος > Αρχείο αποδελτιωμένων ειδήσεων για την εκπαίδευση > έτος 2002 > μήνας Νοέμβριος > Τρίτη 5 Νοεμβρίου.

Κάνετε διπλό κλικ στο άρθρο με τον τίτλο «Ο καθηγητής βρήκε το δάσκαλό του» της Εφημερίδας *Ελευθεροτυπία*. Διαβάστε όλο το άρθρο.

Επιστρέψτε στην προηγούμενη σελίδα του Υπουργείου Παιδείας και επιλέξτε, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση > Έργο και Αποστολή του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.

Απαντήστε στην ακόλουθη ερώτηση:

- Με βάση το κείμενο της Ελευθεροτυπίας, σε ποιες αρμοδιότητες του πιστεύετε ότι πρέπει να εστιάσει το Ι.Π.Ο.Δ.Ε, προκειμένου να αντιμετωπιστούν φαινόμενα παρόμοια με αυτά που σχολιάζονται στην εφημερίδα;

3^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παιδιά, ανοίξτε το CD-ROM, με τίτλο «Το παρελθόν μας είναι το Παρόν τους».

Διαβάστε το πρώτο κείμενο που εμφανίζεται και απαντήστε στο ακόλουθο ερώτημα:

- «βρωμοέλληνας» «Γκασταρμπάιτερ» «Αλβανός»: Ποιες συσχετίσεις δημιουργούνται; Μπορούμε να μιλούμε για παράλληλες πορείες;

Κάντε διπλό κλικ στο «Το παρελθόν μας», στη συνέχεια επιλέξτε το «Γεγονότα» και αφού διαβάσετε το κείμενο, απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Ποια είναι η φωτεινή πλευρά της μετανάστευσης στην ιστορία των Ελλήνων;
- Ποια είναι η σκοτεινή πλευρά της μετανάστευσης των Ελλήνων και για ποιους λόγους χαρακτηρίζεται έτσι;
- Ποιες αιτίες οδήγησαν στη μαζική μετανάστευση των Ελλήνων από την τελευταία δεκαετία έως και την αρχή της περιόδου της μεταπολίτευσης;
- Στις δεκαετίες '50-'60 ποιες χώρες φιλοξενούν μετανάστες και για ποιους οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους;

Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι η Ελλάδα έχει γίνει χώρα υποδοχής προσφύγων από το 1980 και εξής;

Για ποιους λόγους σήμερα, ενώ η Ελλάδα υποδέχεται πρόσφυγες, οι Έλληνες μετανάστες σε άλλες χώρες, δεν κρίνουν τις συνθήκες πρόσφορες για επιστροφή και μόνιμη εγκατάσταση στη χώρα τους;

Επιστρέψτε στο βασικό μενού και επιλέξτε «Μαρτυρίες». Ακούστε την 1^η μαρτυρία.

Σκεφτείτε περιπτώσεις ανθρώπων από το συγγενικό σας περιβάλλον που ζουν ως μετανάστες σε χώρες του εξωτερικού;

Κρατήστε σημειώσεις για να συζητήσετε στην τάξη τα παρακάτω θέματα:

- Τι προβλήματα αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στις χώρες υποδοχής;
- Έχουν αφομοιώσει τον ξένο τρόπο ζωής και τη νοοτροπία του λαού;
- Κατά τις επισκέψεις τους στην Ελλάδα πως κρίνουν την ελληνική πραγματικότητα;
- Το όνειρο της επιστροφής στην γενέτειρα τους είναι πάντοτε ζωντανό;
- Το συναισθηματικό δέσιμο με τους συγγενείς και το χωριό από όπου κατάγονται διατηρείται ανέπαφο;
- Τι μέλλον ονειρεύονται για τα παιδιά τους;

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση των μαθητών γίνεται:

- με βάση τη συνεργασία που επιδεικνύουν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας,
- από τη συμπλήρωση των φύλλων εργασίας.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με το σχεδιασμό της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης επιδιώξαμε να γίνει η διαδικασία της μάθησης πιο ελκυστική για τους μαθητές μας καθώς, παύουν να λειτουργούν ως παθητικοί δέκτες και, μέσα από μία ενεργητική διαδικασία, γίνονται συμμετέχοντες στην παραγωγή της γνώσης. Προσδοκούσαμε, μέσα σε ένα συνεργατικό περιβάλλον, να προσεγγίσουν ποικίλες δικτυακές πηγές, να τις αξιολογήσουν, να αντιληφθούν ότι το Διαδίκτυο είναι χρήσιμο εργαλείο στην αναζήτηση της γνώσης, να κρατήσουν σημειώσεις, να διευρύνουν το λεξιλόγιό τους, να παραγάγουν λόγο, προφορικό και γραπτό, να προβάλλουν και να τεκμηριώσουν την άποψή τους αλλά και να αντικρούσουν την αντίθετη σε ένα πλαίσιο εποικοδομητικού διαλόγου.

Επιθυμία μας ήταν να ανανεώσουμε ή, έστω, να προσθέσουμε κάτι νέο στις "παιδαγωγικές αποσκευές" μας, να εργαστούμε σε πλαίσιο διερευνητικό και συνεργατικό, να δοκιμάσουμε στην πράξη τις δυνατότητες και τα όρια των Νέων Τεχνολογιών, τελικά να ανατροφοδοτηθούμε από ένα ζωντανό και δυναμικό μάθημα. Η ουσιαστική πρόκληση ήταν να υλοποιήσουμε ένα διαφορετικό μάθημα μέσα στο ασφυκτικό πρόγραμμα του Ενιαίου Λυκείου.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΜΕ

- Η αρχική διερεύνηση του θέματος μέσω μηχανών αναζήτησης οδήγησε σε ανεύρεση πολύ μεγάλου αριθμού αποτελεσμάτων ο οποίος, μέσω αναφορών σε άλλες σχετικές ιστοσελίδες, δημιούργησε ένα καταγίγισμο πληροφοριών που στάθηκε αρχικά δύσκολο να αξιολογηθεί ως προς την εγκυρότητά του και να ομαδοποιηθεί ανάλογα με το γνωστικό στόχο που θα μπορούσε να υπηρετήσει.
- Ο ελάχιστος προβλεπόμενος χρόνος από το ωρολόγιο πρόγραμμα (1 διδακτική ώρα), η πανελλαδική εξέταση του μαθήματος, που απαιτεί την όσο το δυνατόν πληρέστερη κάλυψη του θέματος, έκαναν ιδιαίτερα δύσκολη μα και γοητευτική την πρόκληση να υπηρετηθούν οι αναμενόμενοι στόχοι με τη διδασκαλία των ΤΠΕ, αλλά και να προετοιμαστούν οι μαθητές μας για τις εξετάσεις.
- Η ταχύτητα αλλαγής των δεδομένων στο Διαδίκτυο προκαλεί ανασφάλεια και αμηχανία καθώς δεν είναι σίγουρη η πρόσβαση, την ημέρα της διδασκαλίας, στις διευθύνσεις που υποδεικνύονται στα φύλλα εργασίας.
- Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων ήταν διαρκής και σχολαστική και ο επαναπροσδιορισμός των στόχων συνεχής καθώς τα στενά χρονικά πλαίσια της διδασκαλίας του μαθήματος, ο όγκος των αποτελεσμάτων, που διέυρνε συνεχώς τις παραμέτρους του θέματος, και η ομολογούμενη απειρία, μας έθεσαν κυριολεκτικά μέσα σε συμπληγάδες. Όμως, σαν άλλοι μικροί ταξιδιώτες καταφέραμε να τις περάσουμε, με παράπλευρες πιθανόν απώλειες, με τη βεβαιότητα πάντως πως το ταξίδι, αλλά και ο τελικός του προορισμός «άξιζε τον κόπο».

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Εφαρμόζοντας αυτή την πρόταση στο πλέον απαιτητικό μάθημα της Έκφρασης -Έκθεσης, διαπιστώσαμε ότι, παρά τις όποιες δυσκολίες, όχι μόνο είναι εφικτή η χρήση των Τεχνολογιών της Επικοινωνίας και της Πληροφορίας, αλλά και ότι αλλάζει δραστικά το τοπίο της τάξης. Παρόλο που η διδασκαλία ενός θέματος Έκθεσης στις δύο τελευταίες τάξεις του Λυκείου δεν επιτρέπει τη χρήση όλων των γοητευτικών δυνατοτήτων του Διαδικτύου, νιώσαμε ότι διδάξαμε σε ένα νέο, δυναμικό μαθησιακό περιβάλλον, συντονίσαμε και υποστηρίξαμε δημιουργικές δραστηριότητες. Είδαμε, λοιπόν, όλους τους μαθητές μας να εργάζονται εντελώς απορροφημένοι, να μην κάνουν διάλειμμα στο συνεχόμενο δίωρο και ορισμένοι να ζητούν να συνεχιστεί η διαδικασία και την τρίτη ώρα. Έτσι επισκέφθηκαν ιστοσελίδες, σχολίασαν το περιεχόμενό τους και το σχεδιασμό τους, προσέγγισαν πηγές γνώσης και πληροφορίας, απροσπέλαστες με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας, επέλεξαν το υλικό τους και κατέγραψαν τις παρατηρήσεις τους. Ενώ οι περισσότεροι είναι εξοικειωμένοι με τους Η/Υ, ήρθαν σε επαφή με την παιδαγωγική τους χρήση και είχαν μια πιο βιωματική προσέγγιση της πληροφορίας και της γνώσης.

Η συζήτηση των συμπερασμάτων τη δεύτερη διδακτική ώρα διαφοροποιήθηκε από τον καθοδηγούμενο δασκαλοκεντρικό διάλογο που, συνήθως, υιοθετούμε στην τάξη. Και αυτό γιατί οι μαθητές αντάλλαξαν απόψεις επιχειρηματολογώντας αυθόρμητα και μέσα σε συνθήκες γόνιμου και εποικοδομητικού διαλόγου. Η δυναμική της τάξης διαφοροποιήθηκε καθώς ακόμη και μαθητές με περιορισμένο ενδιαφέρον και συμμετοχή, πήραν ενεργό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία.

Οι ενστάσεις που προκύπτουν από τον προσανατολισμό του Λυκείου στην ύλη των Πανελλαδικών εξετάσεων, κρίνουμε τελικά ότι δεν είναι επαρκής λόγος για να στερούμαστε, μαθητές και διδάσκοντες, αυτό το μέσο που μας συνδέει με τον κόσμο της πληροφορίας, μέσα στην ίδια μας την τάξη.

Οι ίδιοι οι μαθητές, στην αξιολόγηση του μαθήματος μέσω ερωτηματολογίου, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50%, συμφωνούν ότι :

- αυτός ο τρόπος μαθήματος είναι πιο ενδιαφέρον, πιο σφαιρικός αλλά και πιο εύκολος,
- προάγεται η συνεργασία και η αυτενέργεια των μαθητών,
- η συζήτηση των συμπερασμάτων είναι πιο ολοκληρωμένη και πιο ικανοποιητική, ακόμη
- βρίσκουν ενδιαφέρον στη χρήση μηχανών αναζήτησης και στη διερεύνηση θεμάτων μέσω δικτυακών ιστοσελίδων,
- δεν αντιμετωπίσαν προβλήματα συνεργασίας με την ομάδα και
- επιθυμούν την εφαρμογή παρόμοιων διδακτικών προτάσεων για τη διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων.